

Da bibliotekarer kvalte dansk forsknings-formidling

Af [gæsteblogger Jørgen Burchardt](#) 7. jun 2010 kl. 10:00 [17](#)

Hvis forskerne havde bestemt over forskningsformidlingen, ville Danmark have været et af verdens mest innovative lande inden for området. Vi ville have haft forlag og internet-firmaer af internationalt format med en betydelig eksport, og befolkningen og erhvervslivet ville have gavn af en let adgang til forsknings-resultater via nettet. Vel at mærke, hvis det havde været forskere og ikke bibliotekarer, som havde formuleret politikken og rådet over udviklingsmidlerne.

I dag udformes politikken vedrørende dansk forskningsformidling ikke af Videnskabsministeriet, men af Styrelsen for Bibliotek og Medier, som hører under Kulturministeriet.

Bibliotekssektoren har således i mere end 13 år været den aktør, som har fået lov at bruge hovedparten af de offentlige midler til udvikling af forskningsformidling. Det er sket i bibliotekarstyrede projekter via styrelsens de facto underafdeling Danmarks Elektroniske Fag- og Forskningsbibliotek, DEFF, som i alt har fået 330 millioner oven i styrelsens faste bevilling.

Videnskabsministeriet står svagt

Den mærkværdige konstruktion, at Videnskabsministeriets politik angående forskningsformidling styres fra et helt andet ministeriums styrelse, er resultat af et historisk forløb, idet Videnskabsministeriet ikke har satset på at have eksperter inden for videnskabsformidling.

I stedet har bibliotekarerne presset på for at få ansvaret for dette område, selvom de hverken har forskning eller produktion af tidsskrifter og bøger som deres primære kompetenceområde. Til eksempel har styrelsen lige udgivet et forslag til Open Access, som det vil have Videnskabsministeriet til at gennemføre.

Man kan måske undre sig over, at universitetsverdenen ikke har søgt at få indflydelse over forhold og midler, som primært har med forskernes arbejde at gøre. Publicering er netop det endelige mål for forskeres arbejde, og forskere er desuden dybt involveret i dette gennem den kollegiale kvalitetssikrings- og redaktionsproces.

Universiteterne vil promovere sig selv

Forklaringen er strukturel. Universiteterne konkurrerer om både midler, studenter, politisk opmærksomhed osv. Man vil hellere have en informationsafdeling til at promovere det lokale universitets forskere end at støtte tværinstitutionelle aktiviteter som videnskabelige tidsskrift. Samtidig ønsker universiteterne at være autonome. Forsknings- og Innovationsstyrelsen har i det daglige en stor afstand til universiteterne, mens bibliotekernes styrelse i det daglige arbejder fuldt integreret på alle universiteter.

Publicering har traditionelt været overladt til det private initiativ - kommercielt som non-profit -, hvilket har sikret en fornuftig institutionsmæssig neutralitet, men også institutioner langt fra den politiske magt.

Dette svage område er derfor blevet udkonkurreret af bibliotekerne, hvis styrelse igennem det sidste 10-år er kommet til at stå helt anderledes stærkt på universiteterne med koordinering af fælles IT-systemer og samarbejdende universitetsbiblioteker. Desuden har man etableret stærke internationale samarbejdsorganisationer og organiseret et stærkt lobby arbejde, hvilket har gjort bibliotekerne til "stater i staten", hvor meget få kan gennemskue deres argumenter.

Tankeeksperiment: Hvis forskerne selv bestemte

Men hvad ville der have været sket, hvis Videnskabsministeriet for 10 år siden havde sat forskere til at styre udviklingen af forskningsformidling? Lad os lave et tankeeksperiment, som jo af naturlige grunde har et vist usikkerhedsmoment, men som måske kan være lærerigt.

Hvis forskerne havde haft indflydelse, havde Danmark 150 flere videnskabelige tidsskrifter.

Portostøttens bortfald i 2004 betød med et slag, at danske tidsskrifter - inkl. 'Ingeniøren' - mistede store beløb - mange langt mere end 20 % af deres midler. Ordningen havde siden 1723 sikret, at information blev leveret billigt med postvæsenet, men det stoppede brat. Det har betydet kvalitetsforringelser, og endnu værre: det har tippet mange tidsskrifters økonomi, så de måtte nedlægges.

Anslået er 150 videnskabsformidlende tidsskrifter ophørt foranlediget af portostøttens bortfald.

Hvis forskerne havde haft indflydelse, ville Videnskabsministeriet have indført en tilsvarende ordning som den Kulturministeriet gav de "almenkulturelle" tidsskrifter (for religion, sport

og kultur). Men i stedet mistede det danske samfund store muligheder for at drage nytte af videnskabelige resultater.

Altså: Dansk Golf Union får årligt 745.000 kr. og Inges Kattehjem 240.000 kr. i kompensation fra Kulturministeriet. Mens Nationaløkonomisk tidsskrift, Skalk, Aktuel Naturvidenskab og alle de andre videnskabsformidlende tidsskrifter ikke får en øre fra Videnskabsministeriet.

Hvis forskerne havde haft indflydelse, og havde styret de 330 mio. udviklingskroner, kunne en innovative internetbranche for en del af midlerne have udviklet nye formidlingsformer. Danmark kunne have været ledende inden for non-profit publicering, og mens vi i dag ikke har bare et enkelt stort dansk internationalt forlag, ville disse nye formidlingsformer have givet basis for adskillige store forlag inden for forskellige discipliner.

Bibliotekarernes mange dødssejlere

Desværre blev pengene brugt på projekter, der byggede på forældede tanker. Danmarks Elektroniske Fag- og Forskningsbibliotek, DEFF, har i stor udstrækning været ledet af folk, som igennem mange år har haft deres styrke i at håndtere main-frame IT. De har haft succes med at gøre bibliotekernes kartotekskort elektroniske og der er mange aldeles fremragende biblioteksløsninger. Bibliotek.dk er en af disse succeser.

Men når bibliotekarerne er gået uden for deres kompetenceområde, herunder fra main frame tankegang til det decentrale internet, er det gået galt. De fleste udviklingsprojekter omkring internettet er i dag gået i glemmebogen. DEFF's ledelse troede i mange år, at linkportaler var fremtiden, og der er postet millioner af spildte kroner og arbejdskraft i Energiportalen, KlinInfo, Materialeportalen, PPP Pædagogisk psykologisk fagportal, Teologiportalen og Transportalen for at nævne nogle af dødssejlerne.

Så store ressourcer er blevet spildt, fordi DEFF aldrig er blevet evalueret af neutrale eksperter. Ministerierne har nærmest ukritisk fyldt penge i DEFF på baggrund af udtalelser fra udenlandske biblioteksfolk, som DEFF har fået til at udtale sig positivt om sine danske kollegers aktiviteter. Kun Forskningsdatabasen er delvist blevet evalueret, og selvom kritikken var massiv, fik det ingen konsekvenser. Det er de samme ledere, som også i dag træffer beslutningerne.

Fri og gratis adgang til forskningsresultater

*Hvis forskerne havde haft indflydelse**, ***havde befolkning og erhvervsliv haft fri og gratis adgang til offentlig finansieret forskning. 90 % af alle danske tidsskrifter ville være gratis tilgængelige på nettet, og befolkningens kundskabsniveau ville høre til verdens bedste. Samtidig ville erhvervslivet stå enestående stærkt i den internationale konkurrence, idet man ville kunne få viden om teknologiske nyskabelser selvom danske virksomheder normalt er så små, at de har svært ved at erhverve den nyeste specialviden.

Tidsskrifterne ville nemlig generelt have stået og gennem eksperimenter med nye forretningsmodeller, ville der have været en sund økonomi til at finansiere det redaktionelle arbejde. Alle tidsskrifter er jo naturligt interesseret i at få så stor en læserkreds som mulig, og specielt de dansksprogede tidsskrifter fik hermed mulighed for at komme ud til hele befolkningen, hvis deres artikler var gratis på nettet.

Der skulle tilføres ekstra midler til at kompensere for tabte salgsindtægter, men det kunne man sagtens klare for et beløb svarende til, hvad bibliotekerne i dag ønsker til uproduktive arkivdatabaser og de millioner man i dag bruger til lobby for bibliotekernes Open Access politik hos Knowledge Exchange, Kubis, Nordbib og DEFF.

Forskere og forlagsfolk har desværre været systematisk udelukket fra indflydelse på forskningsformidlingsområdet det sidste 10-år, idet bibliotekarerne har brugt Open Access til at promovere sig selv. Det er paradoksalt, for det var de etablerede forlag, der var pionerer for Open Access - herhjemme var det landets største akademiske forlag, Munksgaard, der i 1996 oprettede First Monday, og siden er en række udgivere fulgt efter.

Videnskabsministeren må gribe ind nu Hvis målet var at udradere danske udgivelser, havde man ikke kunnet finde en bedre politik end den biblioteksfolkene i det skjulte har lavet lobby for. Det lykkedes dem således at overtale Forskningsrådet for Kultur og Kommunikation at tvinge dets støttede tidsskrifter til at lægge deres artikler gratis på nettet. Det blev besluttet uden at undersøge konsekvenserne endsige at inddrage de berørte tidsskrifter.

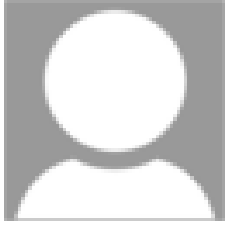
Resultatet er blevet en kraftig forringet økonomi med efterfølgende ringere kvalitet. Af omkring 10 historiske tidsskrifter er de seks ophørte og to undlader at søge støtte fra FKK for at overleve. Hvis bibliotekernes forslag gennemføres, vil alle fagområder blive ramt på tilsvarende måde.

Vi har fået en ny videnskabsminister, og herved er der mulighed for at fremtidens videnskabsformidling vil blive udført på forskernes præmisser. Det vil vise sig, når Videnskabsministeriet til efteråret skal tage stilling til, om det stadig skal være biblioteksfolk, der udvikler landets politik.

NOTE: Jørgen Burchardt forsker i innovation og erhvervsudvikling og har skrevet en række bøger om danske virksomheders teknologiudvikling, ledelsesformer og arbejdsforhold (senest "Stålets mænd. Det Danske Stålvalseværk 1940-1962"). Han har desuden som redaktør af en række videnskabelige tidsskrifter arbejdet med innovative formidlingsformer. Blandt andet var han i 2001 ankermand til at lægge Tidsskrift for Arbejdsliv i Open Access som landets første dansksprogede peer-review bedømte tidsskrift. Har også skrevet bogen "Fra universitet til samfund. Forskningsformidlingens infrastruktur".

Emner : [Politik](#) , [Forskningspolitik](#)

se emner samlet

Om Kronikken